

Narsistik Kişilik Özellikleri ile Affedicilik Arasındaki İlişki: Bağlanma Stillерinin Aracı Rolü¹

DOI: 10.26466/opus.634922

*

Seda Sezer* - Mehmet Murat**

* Uzm. Psk. Dan., Şahinbey Rehberlik ve Araştırma Merkezi/Gaziantep/Türkiye

E-Posta: pd.sedasezer@gmail.com

ORCID: [0000-0003-4473-2628](https://orcid.org/0000-0003-4473-2628)

** Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Fakültesi/Gaziantep/Türkiye

E-Posta: mmurat6147@gmail.com

ORCID: [0000-0003-3946-7006](https://orcid.org/0000-0003-3946-7006)

Öz

Bu çalışmada narsistik kişilik ve kırılğan narsisizm ile affedicilik arasındaki ilişki ve bu ilişkide bağlanma biçimlerinin aracı rolünün araştırılması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda “narsistik kişilik ve kırılğan narsisizm ile affetme arasındaki ilişkide bağlanma biçimlerinin aracı rolü var mıdır?” şeklinde bir araştırma sorusu geliştirilmiştir. Araştırmanın katılımcılarını Gaziantep Üniversitesi’nde farklı fakültelerde öğrenim görmekte olan 536 lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada Kişisel Bilgi Formu, Heartland Affetme Ölçeği, Kırılğan Narsisizm Ölçeği, Narsistik Kişilik Envanteri ve Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler üzerinde betimsel istatistiklerle birlikte Pearson Korelasyon Analizi ve bağlanma biçimlerinin aracı etkisine bakabilmek için SPSS Macro Process v.3.3 programı ve Sobel testi kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, narsistik kişilik ile kırılğan narsisizm ve bağlanma biçimleri arasında pozitif anlamlı ilişki, güvenli bağlanma biçimiyle affetme arasında pozitif anlamlı ilişki, kaygılı bağlanma biçimiyle affetme arasında negatif anlamlı ilişki, narsistik kişilik ve kırılğan narsisizm ile affetme arasında negatif anlamlı ilişki bulunmuştur. Narsistik kişilik ile affetme arasındaki ilişkide güvenli bağlanma ve kaygılı bağlanmanın kısmi aracı rolü olduğu belirlenmiştir. Kırılğan narsisizm ile affetme arasındaki ilişkide ise güvenli bağlanma aracı etki göstermezken, kaygılı bağlanmanın kısmi aracı rolü olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Narsistik kişilik, bağlanma stilleri, affetme

¹ Bu çalışma Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilen çalışmanın bir kısmıdır.

The Relationship Between Narcissistic Personality Traits and Forgiveness: Mediating Role of Attachment Style

*

Abstract

The aim of this study is to investigate the correlation between narcissistic personality, hypersensitive narcissism and forgiveness; as well as the mediating role of attachment styles. In this direction, a research question has been developed: "Do attachment styles have a mediating role in the relationship between narcissistic personality, hypersensitive narcissism and forgiveness?". The participants of this research are 536 undergraduate students at Gaziantep University, currently continuing majoring in different departments. Personal Information Form, Heartland Forgiveness Scale, Narcissistic Personality Inventory, Hypersensitive Narcissism Scale and Adult Attachment Style Scale were used in the study. SPSS Macro Process v.3.3 program and Sobel test were used to look at the mediating effect of the attachment styles, descriptive statistics and Pearson Correlation Analysis were used on the data obtained in the study. According to the results of the analysis, a positive significant relationship was found between narcissistic personality and hypersensitive narcissism and attachment styles, a positive significant relationship between safe attachment and forgiveness, a negative relationship between anxious attachment style and forgiveness, a negative significant relationship between narcissistic personality and hypersensitive narcissism and forgiveness. Secure attachment and anxious attachment have been found to have a partial mediating role in the relationship between narcissistic personality and forgiveness. In the relationship between hypersensitive narcissism and forgiveness, secure attachment was not effective, while anxious attachment was found to have a partial mediator role.

Keywords: *Narcissistic personality, attachment styles, forgiveness*

Giriş

Modern psikoloji tarihinin kişiliğin oluşumu ile ilgili öğrettiği bir şey varsa; o da insanın anne rahmine düştüğü anda tepedeki güneşin, esen rüzgârın ve işitilen sesin dâhi karıştığı; son nefesine dek farkına vardığı ve varmadığı kaosların tesiri ile büyüyen, gelişen, yavaşlayan, kırılan ve nihayetinde ölüm ile son bulan bir şekillenme süreci olduğudur. Çocukların anne elinden çok ekranlara dokunarak büyüdüğü bir çağda bir insanın sıcaklığından çok maddenin sıcaklığına duyarlı canlılar haline gelmesi şaşırtıcı olmamalı. İnsanların yüzlerini kazara suda gördüğü çağlardan günlük yüzlerce özçekim yaptığı çağlara evrilen tarihin anlam kazanan çocuğudur Narkissos. Kendi yüzünü kazara suda gören Narkissos'un çağından günün her anında kendi yüzünü fotoğraflayıp filtreleyen ve bunu binlerce kilometre uzaklıktaki insanlarla paylaşan Narkissosların çağında patolojik olarak betimlenen şu sıfatlar belki de aynı şeyleri betimlememektedir: onaylanma, beğenilme gereksinimi, başkalarına karşı ilgi azlığı ve empati yoksunluğu. Fark şu ki ilk Narkissos'un hissettiği tek şey şaşkınlık olabilir. Ancak günümüz Narkissoslarının yaptığı ise başkalarını şaşırtma isteğidir.

İletişim araçları geliştikçe, kişilerin günlük yaşamda girdiği ilişki sayısı artmakta, ilişkiler daha yüzeysel kalmakta ve insanların empati kurma becerileri azalmaktadır. Kişilerarası ilişkilerdeki iletişim sorunlarının büyük bir kısmı çevresel faktörlerden kaynaklanırken önemli bir kısmı da kişilik özelliklerinden kaynaklanmaktadır (Alisinanoğlu ve Köksal, 2000).

Affetmeme sağlıklı bir iletişimin önkoşullarından biri olan kabul ilkesine tezat oluşturacağından bir iletişim engeli olarak kabul edilebilir. Affetme kavramı önceleri felsefe ve din literatüründe ahlaki bir erdem olarak merhamet ve vicdan kavramlarıyla birlikte inceleme konusu iken hem affeden hem de affedilen bireyin psikolojik iyi oluşuna katkı sağladığı için pozitif psikoloji ve sosyal psikolojinin de ilgi alanına girmiştir (Yaşar, 2015). Enright ve Fitzgibbons (2000)'a göre, kişinin hata yaptığı düşünülen bireye karşı geliştirdiği, nefret, öfke ve intikam alma gibi duyguları fark edip, isteyerek bu olumsuz duygulardan vazgeçmesidir. Bu öfke ve nefret gibi yıkıcı duyguların yerine şefkat, merhamet gibi olumlu duygular geliştirmesi affetme olarak ele alınmaktadır. Affetme

kısaca kişinin bir durum, kişi veya kendisine karşı beslediği yıkıcı duygular ve intikam alma isteğinden vazgeçmesi olarak tanımlanabilir. Bu nedenle affetme, kızgınlık ve öfke gibi olumsuz tepkilerden vazgeçmek ve bir müdahaleye karşı şefkatli tepkiler geliştirerek pozitifliği artırmak anlamına gelmektedir (Enright et al., 1998; Fincham, 2000; McCullough et al., 1997; Akt. Bugay, 2010).

Affetme aşamalı bir süreçtir. Enright (1996), insanların affetme sürecini açıklayabilmek için bir model geliştirmiştir. Bu modele göre kendini ve başkasını affetme olarak affetme ikiye ayrılır. Her iki affetme sürecinde de müdahaleler affetmenin dört evresine göre gerçekleştirilmektedir: Keşfetme evresi, karar evresi, çalışma evresi ve derinleşme evresi. Keşfetme evresinde kişi affetmemekten kaynaklı olumsuz duygularını keşfederken, karar evresinde ağırlıklı olarak bilişsel süreç ağır basar ve kişi bu durumla ilgili bir içgörü kazanır. Çalışma evresinde herkesin hata yapabileceğini kabullenerek olumlu duygusal dönüşümler yaşanır ve son evre olan derinleşme evresinde kişi olumsuz duygulardan bilinçli olarak vazgeçer ve affetmenin getirdiği duygusal rahatlamayı yaşar.

Affetmenin üç boyutu vardır: kendini affetme, başkasını affetme ve durumu affetme. Horsbrugh (1974)'a göre kendini affetme, kişinin başkalarına zarar vermekten kaynaklanan kendisine duyduğu nefretten ve değersizlikten kurtulmasıdır. Birinin suçla ilgili uyarılardan kaçınmak ve kendine karşı iyi niyetli davranmak için motive edici hale geldiği bir motivasyonel değişiklikler bütünüdür (Akt. Hall ve Fincham, 2005). Affetmedeki bu motivasyonel değişiklikler kişilerarası affetmede çoğu zaman koşulsuz olarak görülmesine rağmen, kendini affetmede kolayca şartlı ve süresiz hale gelebilmektedir. Bunun anlamı, kendini affetmenin başkalarını affetmekten çok daha zor olduğu ve yokluğunun potansiyel olarak daha fazla rahatsız edici ve sağlığa zarar verici olabileceğidir (Macaskill, 2012). Aydemir ve Bayram (2016)'ın üniversite öğrencileriyle yaptığı araştırma sonucuna göre kişinin kendisini affedebilmesinin kendini sevmesinde etkili olduğu, kendini sevmenin yalnızlık hissinde etkili olduğu ve yalnızlık hissini de kendini affetmede etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Affetmek kişilerarası ilişkileri ayarladığı gibi bireyin iyilik halini devam ettirmesini sağlayan olumlu bir etkiye sahiptir. Kişinin affederek gerçeği benimsediği, kendisini ve başkalarını önyargıya sahip ol-

madan kabullendiği ve sorun odaklıdan ziyade çözüm odaklı bir bakışa sahip olduğu söylenebilir (Sarı, 2014).

Durumu affetmede ise kişinin kontrolü dışında gerçekleşen hastalık, doğal afetler gibi olaylar kişiyi olumlu duygulardan uzaklaştırabilmek, olumsuz duygu, düşünce ve davranışlara sevk edebilmekte ve bu durum da kişide zarar verici olay niteliği taşıyabilmektedir. Bu gibi zarar verici durumlarda da duyguların olumlu duygulara dönüştürüp affetme beklenmektedir (Thompson vd, 2005). Hiç kimsenin suçlu olmadığı, sorumlusu belli olmayan olaylardan etkilenerek mağdur olan kişinin, mağduriyete neden olanı bilmeden, durumu affetmesi söz konusudur.

1950'li yıllarda Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından İngiliz psikanalist John Bowlby'den ailelerinden ayrılan çocukların yaşadıkları ciddi sıkıntılarının ve ruhsal sorunların anlaşılabilmesi için bir bildiri hazırlanması istenmiştir. Dünya Sağlık Örgütü Raporu özellikle yaşamın ilk üç yılında anne eksikliğinin çocukların fiziksel ve ruhsal hastalık ihtimalini arttırdığını ve risk faktörü olduğunu göstermiştir. Erken anne yoksunluğunun niçin böyle kötü sonuçları olduğunu açıklamakta eksik kalan rapor sonucunda psikanalitik yaklaşımla eğitilen Bowlby etnolojiye ve farklı disiplinlere yönelerek bu eksikliği tamamlamaya çalışmış ve Bağlanma Kuramı'nın temellerini ortaya atarak 1958 yılında ilk kez bağlanma kavramını kullanmıştır (Hazan ve Shaver, 1998). Bağlanma Kuramı, kişinin değer verdiği diğer kişilerle kuvvetli duygusal bağlar kurma eğiliminin sebeplerini açıklayan ve çocuk ile bakım veren kişi arasındaki bağın, çocuğun güvenlik ihtiyacı ve psikolojik gelişiminde önemini açıklayan nesne ilişkileri ve psikodinamik yaklaşımlar üzerine temellenmiş kişilik gelişim kuramıdır (Bretherton, 1992). Bağlanma kısaca başka bir kişide yakınlık arama ve sürdürme olarak tanımlanmaktadır ve insanların kişilerarası ilişkilerinde, duygu, düşünce ve davranışlarında, seçimlerinde tayin edici rol oynayan bir olgudur (Bowlby, 2012). Bağlanma sadece bebeklik ve çocukluk dönemlerinde değil beşikten mezara kadar olan bir süreçtir. Bakıcı ile kurulan bağlanma ilişkisinin yaşam boyunca etkili olarak yetişkinlik döneminde de bir öneme sahip olduğu vurgulanmıştır (Bartholomew, 1990).

Bağlanma kuramındaki temel kavram içsel çalışan modellerdir. Her birey yaşanan olayları ve durumları algılayış tarzına göre geleceğe yönelik yordamalarda bulunarak ve bu çıkarımlarla plan yaparak dünyaya

ve kendisinin dünyadaki yerine dair içsel çalışan modeller ya da temsil modelleri oluşturmaktadır. İçsel çalışan modeller bireyin anılarını, algılarını ve diğerleri ile önemli ilişkilerinde beklentilerini içeren bilişsel ve duyuşsal bir yapıdır. Bowlby'e göre, bu içsel çalışan modeller, ilgi ve sevgiye layık olduğu (kendilik modeli), diğerleri hakkındaki beklentileri (başkaları modeli) ve bu ikisi arasındaki ilişkiyi içermektedir (Besser ve Priel, 2009). Kişinin dünyaya dair oluşturduğu içsel çalışan modellerdeki temel özellik bağlanma figürlerini nerede bulacağına ve bu figürlerin kendisine nasıl yanıt vereceğine ilişkin tasarımıdır. Kişinin ihtiyacı olduğu anda başvurabileceği bağlanma figürünün ulaşılabilir ve duyarlı olmasına ilişkin öngörülerini birbiriyle ilişkili olan bu yapılara dayanmaktadır (Bowlby, 2014). Ainsworth (1978) ve arkadaşları Bowlby'nin bağlanma kuramından yola çıkarak bebeğin ayrılık sonrası annesine döndüğünde gösterdiği tepkileri gözlemleyerek üç farklı bağlanma stilinden birinin geliştiğini öne sürmüşlerdir: güvenli, kaygılı/kararsız ve kaçınan bağlanma stilleri. Bowlby ve Ainsworth'ün çalışmaları ebeveynlerden özellikle anne/bakımveren ile çocuğun olumlu ve devamlılık arz eden fiziksel ve sosyal ilişkisine bağlı olarak gelişen güvenli bağlanmayı ve bu ilişkinin düzenli, devamlı ve yordanabilir olmadığı durumlarda oluşanın ise güvensiz bağlanma stilleri olduğunu ortaya koymuştur (Akt. Ayyıldız ve Elkin, 2016).

İnsanların doğuştan getirdiği bağlanma eğilimi ve yakınlık kurma ihtiyacına karşın değişen yaşam koşulları ve teknolojiyle birlikte bireyler giderek yalnızlaşma ve bencilleşme riskiyle karşı karşıyadır. Bu bencilleşme çocukluktan yetişkinliğe kadar her gelişim döneminde görülebilir hale gelmiştir. İnsanların geliştirdikleri sosyal ilişkilerde edindiği roller değiştikçe insanlar daha az affetmekte ve içinde buldukları ilişkileri daha kolay sonlandırmaktadır. Kendi iç dünyasına çekilip en iyisi olduğunu düşünerek yalnızlaşmaktadır. Burada bahsedilen yalnızlığın sağlıklı bir seçimden öte maruz kalınan bir durum olması sebebiyle fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden tam bir iyilik hali olarak tanımlanan kişi sağlığını olumsuz etkilemektedir. İletişimsiz, insanlarla hiç ilişki kurmayan bir insan düşünülemez. İnsan, ilişkileri içerisinde sürekli yeniden tanımlanan ve gelişen bir varlıktır. İletişim, kişilerin hayatında problemlerin çözüldüğü bir aracı rol oynasa da, bireylerin bu sürece dâhil ettiği yeni problemlerle yaşamın temel sorunlarından biri halini alabilir.

Narsisizm, kişinin büyük bir özseverlikle, empatiden mahrum ve başkalarını önemsemeyen bencilce davranarak egosunun, diğer bireylerin duygu, düşünce ve övgüleriyle desteklenmesine ihtiyaç duyan bir kişilik yapısıdır (Akhtar ve Thompson, 1982; Kernberg, 2012). Narsisizm; kibirlilik, kendini beğenmişlik, azamet, gösterişçilik ve benmerkezcilik olarak da tanımlanmaktadır (Twenge ve Campbell, 2010). Moore ve Fine da (1967) narsisizme “psikolojik ilginin benlik üzerine yoğunlaşması” tanımlamasını yapmıştır (Akt. Atay, 2010). Türkçe’ye “görmekli benlik”, “özseverlik” ve benzeri anlamlarda çevrilmiştir (Atay, 2010). Narsistik kişilik kendisini aşırı sevdiği ve kendisiyle ilgili olduğundan dolayı kişilerarası ilişkilerde başkalarına karşı ilgisizdir ve empati kuramaz (Masterson, 2006). Bu nitelikler aşağılık duygusu ve memnuniyetsizlikle birlikte var olmasına rağmen; görünürde yüzeysel sosyal uyum ve iddialı (genellikle uzlaşmaz) kişilerarası bir tarzla maskelenmektedir (Krizan ve Johar, 2012). Bundan dolayı narsistik kişiler, kişilerarası ilişkilerde problemler yaşamaktadır. Narsistlerin kusurları ortaya çıktığında ilişki ortaklarına karşı olumsuz olmaları ve olumsuz yanıt vermeleri muhtemeldir. Ayrıca, ilişki kurdukları insan iş kaybı, hastalık vb. dolayı öz-saygınlık faydası sağlamazsa, bu tür ilişkilerden kopması ve kısa ömürlü ilişkilere sahip olma olasılığı yüksektir (Morf ve Rhodewalt, 2001).

Kernberg, narsisizmin oluşumunu ideal benlik ve ideal nesne ile gerçek benlik arasındaki gerilimle açıklar. Kişi bu gerilimi yok etmek için bir savunma mekanizması olarak şişkin bir benlik geliştirir. Bu şişkin benlik, ideal benlik ve ideal nesne ile gerçek benliğin savunma amaçlı ve patolojik oluşumdur. Bu oluşum sağlanırken kişi kendinde kabul etmediği benlik imgelerinin kalıntılarını bastırmak amacıyla dış nesnelere yönelir ve dış nesnelere değersizleştirilir (Kernberg, 2012).

Wink (1991) ‘açık/büyüklenmeci’ ve ‘örtük/kırılğan’ kavramlarıyla narsisizmin boyutlarını açıklamıştır ve narsisizm günümüzde alan yazınında kırılğan ve büyüklenmeci narsisizm şeklinde iki faktörlü olarak ele alınmaktadır. Kırılğan-hassasiyet faktörü; içe dönüklük, düşmanlık, önemsiz olana hassasiyet, fazlasıyla gösterilen alçak gönüllülük, eleştiriyeye aşırı hassasiyet, aşırı kaygılı olma, utangaçlık, sürekli stresli olma ve kişinin kendi yetersizlik ve savunmacılığına dair kaygısı ile ilişkilendirilmektedir. Bu faktörün en belirgin güçlükleri anksiyete, kötümserlik,

tatmin olamama ve travmalara karşı savunmasızlıktır. Kırılganlık narsisizmin örtük (covert) tarafı olarak tanımlanmaktadır. (Akhtar ve Thompson, 1982; Wink, 1991; Rose, 2002; Dickinson ve Pincus, 2003). Diğer yandan büyüklenmeci- teşhircilik faktörü ise dışa dönüklük, özgüven, hak görme, küstahlık, manipülatif olma, bağımsızlık ve agresiflik ile ilişkilidir (Akhtar ve Thompson, 1982; Wink, 1991) Bu faktör ise narsisizmin açık (overt) tarafını oluşturmaktadır. Bu faktördeki özellikler ise; aşırı güven, agresif olma ve diğerlerinin hayranlığına duyulan aşırı ihtiyaçtır. Birbirlerinden ayrılan bu iki yönün ortak noktası ise ayrıcalıklı olma ve büyüklenmeci hayaller kurmalarıdır. Bireyin sadece narsistik olup olmadığından ziyade bu iki yönden hangisine ait olduğu da önemli bir ayrımdır (Kardaş, 2017).

Bu araştırmada literatüre katkı sağlayıp affetme değişkeninin yordayıcısı olarak narsistik kişiliğin ve bağlanma stillerinin etkisine bakmak ve bu sonuçlardan yola çıkarak affetme becerisinde narsistik kişilik ve bağlanma stillerinin rolünü belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaçla araştırmanın problemi “Narsistik kişilik ve kırılgan narsisizm ile affetme arasındaki ilişkide bağlanma biçimlerinin aracı rolü var mıdır?” şeklinde oluşturulmuştur.

Araştırma kapsamında narsistik kişilik ve kırılgan narsisizm birer kişilik özelliği olarak ele alınmıştır. Bağlanma stillerinin affetmeye olan etkisi göz önüne alındığında anne-çocuk ilişkisiyle ortaya çıkan ve yetişkinlikte de birçok ilişki biçimiyle devam eden bağlanma stillerini iyileştirici ve ebeveyn-çocuk ilişkisini güçlendirici müdahaleler geliştirilmesine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Yöntem

Bu araştırmada, üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik özellikleri ile affetme eğilimleri arasındaki ilişkide, bağlanma biçimlerinin aracı etkisi incelenmiştir. Araştırmada betimsel ve ilişkiisel tarama modeli kullanılmıştır. “İlişkiisel tarama modelleri, iki ve daha çok sayıda değişken arasında meydana gelen değişimin varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir” (Karasar, 2009: 81).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2017–2018 eğitim-öğretim yılında Gazi-antep Üniversitesi'nde lisans eğitimine devam eden 293'ü kadın, 243'ü erkek toplam 536 öğrenci oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada katılımcıların demografik, kişisel ve sosyal özellikleri hakkında bilgi toplamak amacıyla Kişisel Bilgi Formu, büyüklenmeci narsistik kişilik düzeyini ölçmek amacıyla Narsistik Kişilik Envanteri, kırılğan narsistik kişilik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla Kırılğan Narsisizm Ölçeği, affetme düzeylerini ölçmek amacıyla Heartland Affetme Ölçeği ve bağlanma stillerinin belirlenmesi amacıyla da Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği kullanılmıştır.

İşlem

Verileri toplama işlemi üniversitenin sınıf ortamlarında ve kampüsün ortak kullanım alanlarında gruplar halinde gerçekleştirilmiştir. Uygulama yaklaşık olarak 20-30 dakika sürmüştür. İç geçerliliğin sağlanması amacıyla araştırmaya katılanların gönüllü olmasına önem verilmiş, bunun için gönüllü katılım formu uygulama öncesi katılımcılara dağıtılmış ve uygulamalar bizzat araştırmacı tarafından yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada kullanılan değişkenlerin birbirleriyle ilişkini görebilmek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi yapılmıştır. Daha sonra araştırmanın genel amacı olan narsistik kişilik ve kırılğan narsisizm ile affetme arasındaki ilişkide bağlanma biçimlerinin aracı rolü olup olmadığına bakmak için aracılık analizleri yapılmıştır. Aracılık etki analizi bağımsız değişkenin bağımlı değişkene olan etkisine aracılık eden bağlantı mekanizmasına ilişkin araştırma hipotezlerinin test edilmesinde kullanılmaktadır. Aracılık hipotezleri, bağımsız bir değişkenin, bir veya daha fazla potansiyel aracı değişkenin dolaylı olarak bağımlı bir

değişkeni nasıl veya ne şekilde etkilediğini göstermektedir (Preacher ve Hayes, 2008). Aracı değişken bağımsız ve bağımlı değişken arasındaki ilişkinin bir kısmını ya da tamamını açıklayabilir. İlişkinin tamamını açıklama durumu tam aracılık, bir kısmını açıklama durumu ise kısmi aracılık olarak tanımlanmaktadır.

Bu araştırmada aracı değişken olan bağlanma biçimlerinin narsistik kişilik özelliklerinin affetme ile ilişkisindeki aracı etkisine bakabilmek için SPSS Macro Process v.3.3 programı ve Sobel testi kullanılmıştır. Process yazılımı, aracılık hipotezlerini Bootstrap (önyükleme) tekniğiyle elde edilen güven aralıklarına göre sınavan doğrusal regresyon tabanlı bir uygulamadır (Gürbüz, 2019). Bootstrap tekniğiyle hesaplanan güven aralığındaki BootLLCI ve BootULCI değerlerinin sıfırı içermemesi durumunda analiz sonucundaki dolaylı etki istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmektedir. Hayes (2013)'in oluşturduğu model 4 araştırmanın aracı etki modeli olarak kurulmuştur. Narsistik kişilik özellikleri bağımsız değişken (X), affetme bağımlı değişken (Y), bağlanma biçimleri ise aracı değişken (M) olarak belirlenmiştir. Değişkenlerin doğrudan, dolaylı ve toplam etki değerleri bulunmuştur.

Bulgular

Korelasyon Analizi İle İlgili Bulgular

Tablo 1. Değişkenlerin Birbirleriyle İlişkilerine Dair Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişken	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Narsistik Kişilik	1	.23**	.14**	.12**	-.16**	.02	-.23**	-.10*
2. Kırılgan Narsisizm		1	-.06	.30**	-.26**	-.22**	-.11*	-.27**
3. Güvenli Bağlanma			1	-.12**	.16**	.13**	.08	.14**
4. Kaygılı Bağlanma				1	-.21**	-.23**	-.08	-.18**
5. Affetme					1	.64**	.73**	.81**
6. Kendini Affetme						1	.10*	.43**
7. Başkasını Affetme							1	.37**
8. Durumu Affetme								1

*p < .05, **p < .01

Tablo 1 incelendiğinde, narsistik kişilik özelliklerinin kırılıgı narsisizm düzeyi (r = .23, p < .01), güvenli bağlanma (r = .14, p < .01) ve kaygılı bağlanma biçimi (r = .12, p < .01) ile arasında pozitif ve zayıf düzeyde an-

lamlı bir ilişki bulunmuştur. Yine narsistik kişilik özellikleri; affetme ($r = -.16, p < .01$), başkasını affetme alt boyutu ($r = -.23, p < .01$) ve durumu affetme alt boyutu ($r = -.10, p < .05$) değişkenleri ile negatif ve zayıf düzeyde anlamlı ilişkiye sahipken kendini affetme alt boyutuyla istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye sahip değildir. Kırılgan narsisizm düzeyi bağlanma biçimlerinden kaygılı bağlanma ($r = .30, p < .01$) ile pozitif zayıf düzeyde anlamlı ilişkiye sahipken güvenli bağlanma biçimiyle ilişkili bulunmamıştır. Güvenli bağlanma biçimi; affetme ($r = .16, p < .01$), kendini affetme ($r = .13, p < .01$) ve durumu affetme ($r = .14, p < .01$) alt boyutlarıyla pozitif ve zayıf düzeyde anlamlı ilişkiliyken başkasını affetme alt boyutuyla anlamlı bir ilişkiye sahip değildir. Kaygılı bağlanma biçimi ise; kendini affetme alt boyutu ($r = -.23, p < .01$), durumu affetme alt boyutu ($r = -.18, p < .01$) ve genel affetme ($r = -.21, p < .01$) ile negatif yönde zayıf bir ilişkiye sahiptir.

Çalışma grubunun narsistik kişilik özellikleri eğilimini ölçen Narsistik Kişilik Envanteri'nden aldıkları puan ortalamalarının düşük çıkması, grubun narsistik kişilik özellikleri eğilimlerinin düşük olduğunu göstermektedir. Grubun bu özelliğinden dolayı yapılan korelasyon analizinde diğer değişkenlerle ilişkisi zayıf düzeyde anlamlı çıkmış olabilir.

Üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik ile affetme düzeyleri arasındaki ilişkide kaygılı bağlanma biçiminin aracı rolü olup olmadığı ile ilgili bulgular

Tablo 2. Aracılık testine ilişkin regresyon analizi sonuçları

Tahmin Değişkenleri	Sonuç Değişkenleri					
	Kaygılı Bağlanma (M)			Affetme (Y)		
	a	b	S.H.	c'	b	S.H.
Narsistik Kişilik (X)		.061**	.023		-.603**	.193
Kaygılı Bağlanma (M)	-	-	-	b	-1.755***	.375
Sabit	i_M	2.017***	.144	i_Y	87.72***	1.439
		R ² = .014			R ² = .065	
		F(1;514) = 7.273; p < .001			F(2;513) = 17.810; p < .001	

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$; S.H.: Standart Hata

Narsistik kişilik değişkeni, kaygılı bağlanma değişkenini anlamlı bir şekilde etkilemektedir ($\beta = .0610, t = 2.6969, p = .0072$). Narsistik kişilik

değişkeni kontrol edilirken, kaygılı bağlanma biçimi değişkeni affetmeyi anlamlı bir şekilde etkilemektedir ($\beta = -1.7550$, $t = -4.6840$, $p < .001$). Narsistik kişiliğin affetme üzerindeki toplam etkisi, yani modele kaygılı bağlanma aracı değişken olarak eklenmediğinde, narsistik kişiliğin affetme üzerindeki etkisi anlamlıdır ($\beta = -.7101$, $t = -3.6255$, $p = .0003$). Güven aralığı alt ve üst sınır değerlerinin işaretleri aynı yönlüdür ve sıfır içermemektedir (LLCI = -1.0948, ULCI = -.3253). Modeldeki narsistik kişiliğin affetmeye olan etkisi doğrulanmıştır.

Narsistik kişiliğin affetmeye doğrudan etkisi, kaygılı bağlanma değişkeninin etkisi kontrol edildiğinde de anlamlı bulunmuştur ($\beta = -.6031$, $t = -3.1195$, $p = .0019$). Kaygılı bağlanmanın aracı rol oynadığı modelde narsistik kişiliğin affetme üzerinde anlamlı etkisini sürdürmeye devam ettiği görülmüştür. Güven aralığının alt ve üst sınır değerlerinin işaretleri aynı yönlerdedir (LLCI = -.9829, ULCI = -.2233). Bu durum kaygılı bağlanma biçiminin narsistik kişilik ve affetme arasındaki ilişkide aracı rol oynadığı şeklinde yorumlanabilir. Yapılan Sobel testi sonucunda da aracı değişkenden kaynaklanan dolaylı etkinin (-.1070) istatistiki olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($se = 0.0457$; $Z = -2.3385$, $p = 0.0193$). Bu bulgu, kaygılı bağlanmanın narsistik kişilik ve affetme arasındaki ilişkide kısmi aracı rol oynadığı şeklinde değerlendirilebilir.

Üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik ile affetme düzeyleri arasındaki ilişkide güvenli bağlanma biçiminin aracı rolü olup olmadığı ile ilgili bulgular

Tablo 3. Aracılık testine ilişkin regresyon analizi sonuçları

Tahmin Değişkenleri	Sonuç Değişkenleri					
	Güvenli Bağlanma (M)			Affetme (Y)		
	a	b	S.H.	c'	b	S.H.
Narsistik Kişilik (X)		.062**	.021		-.818	.195
Güvenli Bağlanma (M)	-	-	-	b	1.715***	.412
Sabit	i_M	3.229***	.131	i_Y	78.616***	1.812
		R ² = .017			R ² = .057	
		F(1;517) = 9.015; p < .001			F(2;516) = 15.465; p < .001	

Narsistik kişilik değişkeni, güvenli bağlanma değişkenini anlamlı bir şekilde etkilemektedir ($\beta = .0618$, $t = 3.0026$, $p = .0028$). Narsistik kişilik

değişkeni kontrol edilirken, güvenli bağlanma biçimi değişkeni affetmeyi anlamlı bir şekilde etkilemektedir ($\beta = 1.7145$, $t = 4.1592$, $p < .001$). Narsistik kişiliğin affetme üzerindeki toplam etkisi, yani modele güvenli bağlanma aracı değişken olarak eklenmediğinde, narsistik kişiliğin affetme üzerindeki etkisi anlamlıdır ($\beta = -.7120$, $t = -3.6351$, $p = .0003$).

Güven aralığı alt ve üst sınır değerlerinin işaretleri aynı yönlüdür (LLCI = -1.0967, ULCI = -.3272). Narsistik kişiliğin affetmeye doğrudan etkisi, güvenli bağlanma değişkeninin etkisi kontrol edildiğinde de anlamlı bulunmuştur ($\beta = -.8179$, $t = -4.2047$, $p < .005$). Güvenli bağlanmanın aracı rol oynadığı modelde narsistik kişiliğin affetme üzerinde anlamlı etkisini sürdürmeye devam ettiği görülmüştür. %95 oranında yanlılığı düzeltilmiş güven aralıklarının sıfırı içermemesi (LLCI = -1.2000, ULCI = -.4357), güvenli bağlanma biçiminin narsistik kişilikve affetme arasındaki ilişkide aracı rol oynadığı şeklinde yorumlanabilir.

Yapılan Sobel testi sonucunda da aracı değişkenden kaynaklanan dolaylı etkinin (.1059) istatistiki olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($se = 0.0435$; $Z = 2.4331$, $p = 0.0149$). Aracı değişkenin neden olduğu dolaylı etki sıfırdan anlamlı şekilde farklıdır. Bu bulgu, güvenli bağlanmanın narsistik kişilik ve affetme arasındaki ilişkide kısmi aracı rol oynadığı şeklinde değerlendirilebilir.

Üniversite öğrencilerinin kırılğan narsisizm ile genel affetme düzeyleri arasındaki ilişkide kaygılı bağlanma biçiminin aracı rolü olup olmadığı ile ilgili bulgular

Tablo 4. Aracılık testine ilişkin regresyon analizi sonuçları

Tahmin Değişkenleri	Sonuç Değişkenleri						
	Kaygılı Bağlanma (M)			Affetme (Y)			
		<i>b</i>	S.H.		<i>b</i>	S.H.	
Kırılğan Narsisizm (X)	a	.106***	.015	c'	-.687***	.134	
Kaygılı Bağlanma (M)	-	-	-	b	-1.20**	.386	
Sabit	<i>i_M</i>	-.130	.350	<i>i_Y</i>	99.057***	3.071	
		R ² = .092			R ² = .089		
		F(1;156) = 52.166; p < .001			F(2;155) = 25.008; p < .001		

Kırılğan narsisizm değişkeni, kaygılı bağlanma değişkenini anlamlı bir şekilde etkilemektedir ($\beta = .1055$, $t = 7.2226$, $p < .001$). Regresyon modeli

anlamlıdır ($R^2 = \%9.18$; $F = 52.1657$, $p < .001$). Kırılğan narsisizm değişkeni kontrol edilirken, kaygılı bağlanma biçimi değişkeniaffetmeyi anlamlı bir şekilde etkilemektedir ($\beta = -.1.200$, $t = -3.1103$, $p = .0020$). Bu regresyon modeli de anlamlıdır ($R^2 = \% 8.85$; $F = 25.0078$, $p < .001$).

Kırılğan narsisizmin affetme üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($\beta = -.8133$, $t = -6.2988$, $p < .0001$). Güven aralığı alt ve üst değerlerinin işaretleri aynı yönlüdür (LLCI = -1.0669 , ULCI = $-.5596$). Kırılğan narsisizmin affetme üzerindeki doğrudan etkisi, kaygılı bağlanma değişkeni kontrol edildiğinde de anlamlıdır ($\beta = -.6866$, $t = -5.1104$, $p < .0001$; LLCI = $-.9506$, ULCI = $-.4227$). Kaygılı bağlanmanın aracı rol oynadığı modelde kırılğan narsisizmin affetme üzerinde anlamlı etkisini sürdürmeye devam ettiği görülmüştür.

Yapılan Sobel testi sonucunda aracı değişkenden kaynaklanan dolaylı etkinin ($-.1266$) istatistiki olarak anlamlı olduğu görülmüştür ($se = 0.0443$; $Z = -2.8569$, $p = .0042$). Bu bulgu, kaygılı bağlanmanın kırılğan narsisizm ve affetme arasındaki ilişkide kısmi aracı rol oynadığı şeklinde değerlendirilebilir.

Üniversite öğrencilerinin kırılğan narsisizm ile genel affetme düzeyleri arasındaki ilişkide güvenli bağlanma biçiminin aracı rolü olup olmadığı ile ilgili bulgular

Tablo 5. Aracılık testine ilişkin regresyon analizi sonuçları

Tahmin Değişkenleri	Sonuç Değişkenleri					
	Güvenli Bağlanma (M)			Affetme (Y)		
	<i>b</i>	S.H.		<i>b</i>	S.H.	
Kırılğan Narsisizm (X)	<i>a</i>	-.019	.014	<i>c'</i>	-.775***	.128
Güvenli Bağlanma (M)	-	-	-	<i>b</i>	1.459***	.400
Sabit	<i>i_M</i>	4.010***	.335	<i>i_Y</i>	93.087***	3.453
		$R^2 = .004$			$R^2 = .093$	
		$F(1;520) = 1.899$; $p > .05$			$F(2;519) = 26.498$; $p < .001$	

Kırılğan narsisizm değişkeni, güvenli bağlanma değişkenini anlamlı bir şekilde etkilememektedir ($\beta = -.0192$, $t = -1.3782$, $p = .1687$). Regresyon modeli anlamlı bulunamamıştır ($R^2 = \%0.36$; $F = 1.899$, $p > .05$). Modelde gösterilen kırılğan narsisizmin güvenli bağlanmaya etkisi doğrulanmamıştır. Kırılğan narsisizm değişkeni kontrol edilirken, güvenli bağlanma

biçimi değişkeni affetmeyi anlamlı bir şekilde etkilemektedir ($\beta = 1.4587$, $t = 3.6450$, $p = .0003$). Bu regresyon modeli anlamlıdır ($R^2 = \% 9.27$; $F = 26.4981$, $p < .0001$). Güvenli bağlanmanın affetmeye etkisi doğrulanmıştır.

Kırılgan narsisizmin affetme üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($\beta = -.8031$, $t = -6.2284$, $p < .0001$). Güven aralığı alt ve üst değerlerinin işaretleri aynı yönlüdür (LLCI = -1.0564 , ULCI = $-.5498$). Kırılgan narsisizmin affetme üzerindeki doğrudan etkisi, güvenli bağlanma değişkeni kontrol edildiğinde de anlamlıdır ($\beta = -.7750$, $t = -6.0702$, $p < .0001$). Güven aralığının alt ve üst sınır değerlerinin işaretleri aynı yönlüdür (LLCI = -1.0258 , ULCI = $-.5242$). Güvenli bağlanmanın aracı rol oynadığı modelde kırılgan narsisizmin affetme üzerinde anlamlı etkisini sürdürmeye devam ettiği görülmüştür. Ancak dolaylı etkinin %95 bootsrap güven aralığının sıfır değerini kapsamaması (LLCI = $-.0749$, ULCI = $.0108$) ve yapılan Sobel testi sonucunda da aracı değişkenden kaynaklanan dolaylı etki ($-.0281$) istatistiki olarak anlamlı bulunmamıştır ($se = 0.0218$; $Z = -1.2835$, $p = .1992$). Bu bulgu, güvenli bağlanmanın kırılgan narsisizm ve affetme arasındaki ilişkide aracı rol oynamadığı şeklinde değerlendirilebilir.

Sonuç ve Tartışma

Yapılan araştırma sonucunda narsistik kişilik ile affetme arasında negatif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. Narsistik kişilik özellikleri arttıkça kişinin genel affetme eğilimi düşmektedir. McCullough (2000) çalışmasında narsisizmin affetmeyi güçleştiren kişilik özelliklerinden biri olduğunu belirtmiştir. Narsist kişiler yakın ve derin ilişki kuramamakta ve empatiden yoksun olarak sosyal çevresini bencil ilişkiler üzerine oluşturmaktadır. Bu durum narsistlerin affetmedeki negatif yordama gücünü açıklayabilir. Literatür incelendiğinde; Fatfouta vd. (2017) yürüttükleri çalışmada antagonistik narsisizmin affetmeyle negatif yönlü bir ilişkisinin olduğunu ortaya koymuşlardır. Eaton vd. (2006) tarafından yapılan çalışmada narsisizm, kaçınma ve intikam motivasyonları ile pozitif ilişkili bulunmuştur. Büyüklenmeci narsistler daha dürtüsel ve agresif tepkiler verdiklerinden dolayı affetmeleri daha güçtür. Elde edilen bu bulgu araştırmanın bulgusuyla örtüşmektedir.

Yapılan analizler sonucunda kırılğan narsisizm ile affetme arasındaki ilişkinin negatif yönde ve anlamlı olduğu görülmüştür. Yani, bireylerin kırılğan narsistik kişilik özellikleri arttığında, affetme eğilimleri azalmaktadır. Literatüre bakıldığında, Young Sun Ra vd. (2013) yürüttükleri araştırmada kırılğan narsisizmin affetmeyle ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Özteke Kozan ve arkadaşlarının (2017) yaptığı araştırma sonucunda duygularını sözel olarak ifade edebilen, başa çıkma ve öfkeyi yönetme becerileri yüksek olan bireylerin kendini, başkalarını ve durumu affetme eğilimlerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Kırılğan narsist kişiler içe dönük yapıları sebebiyle duygularını sözel olarak yeterince ifade edemediklerinden ve başa çıkma becerileri düşük olduğundan dolayı affetme eğilimleri düşük olabilir.

Yapılan analizlerde güvenli bağlanma affetmenin pozitif yordayıcısı; kaygılı bağlanma ise negatif anlamlı yordayıcısıdır. Literatüre bakıldığında Tirtashi ve arkadaşları (2013) yürüttükleri araştırmada güvenli bağlanma ve affetme arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki bulunmuşlardır. Kaçınan bağlanma ile affetme arasında ise negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Lawler-Row ve arkadaşları (2006)'nın yürüttükleri araştırmada ise güvenli bağlanan bireylerin belirli bir suçu daha kolay affedip daha yüksek düzeyde affetme becerisi ve olumlu duygulara sahip olduğunu ortaya koymuşlardır. Yıldırım (2009)'a göre güvenli bağlanan bireyler, eşlerinin olumsuz davranışına daha az sorumluluk yüklemekte ve bunun aracılığıyla daha fazla affetmektedir. Bu araştırmanın bulguları ile literatürdeki bu bulgular benzerlik göstermektedir.

Narsistik kişilik ile affetme eğilimi arasındaki ilişkide güvenli bağlanma ve kaygılı bağlanmanın kısmi aracı rolü olduğu bulunmuştur. Güvenli bağlanma biçimine sahip bireyler ilişkilerinde yakın olma isteğindedir ve kendilerini güvende hissetmektedirler (Bowlby, 2014). Güvenli bağlanma kurulamadığında birey doyurucu temas kurmada zorlanır ve kendini yeterince destekleyemez (Kobak ve Sceery, 1988). Güvenli bağlanma stiline sahip olan bireylerin karşı tarafla kurdukları olumlu temas sonucunda iki taraf arasında güven duygusu oluşmaya başlar. Bu güven duygusu kişinin karşı tarafı affetmesini kolaylaştırabilir. Güvenli bağlanma, kişinin yaşantısında psikopatolojinin oluşmaması için koruyucu bir faktördür (Taşdelen Kızgın, 2018). Affetmenin yordayıcısı olarak güvenli bağlanan yetişkinler benliklerini değerli, başkalarını ise duyarlı olarak algılamaktadır. Kaygılı bağlanma biçimine sahip bireylerin yaşantılarına bakıldığında ise güvenli bağlanma

biçimine sahip olan bireylere kıyasla bu bireyler daha fazla olumsuz yaşantı ve travmalara sahiptir (Durak Batıgün ve Büyükşahin, 2008; Şenkal ve Işıklı, 2015). Bu olumsuz yaşantılar ve travmalar kişilerin affetme eğilimleri üzerinde olumsuz etkiye sahip olabilir. Kaygılı bağlanma biçimine sahip bireylerin ilişkilerinde güvensizlik hâkimdir. Bu güvensizlik olumsuz değerlendirmelere neden olabilir ve kişi dünyayı, çevresini ve durumları güvenilmez olarak algılayabilir. Bu durum öfkeyi de beraberinde getirip, affetmeyi zorlaştırabilir. Kaygılı bağlanma biçimi ise, güvenli bağlanmanın aksine bir etkiyle aracı rol oynamaktadır. Kaygılı bağlanması yüksek olan kişilerin aşırı olumsuz değerlendirmeleri narsisizm ile ilişkilendirilmektedir (Besser ve Priel, 2009). Bu bulgulardan yola çıkarak aracı rol olarak değerlendirilen kaygılı bağlanma affetmenin negatif yordayıcısı, güvenli bağlanma ise pozitif yordayıcısıdır.

Kırılğan narsisizm ile affetme arasındaki ilişkide güvenli bağlanmanın aracı rolü bulunamamışken; kaygılı bağlanma biçiminin kısmi bir aracı role sahip olduğu bulunmuştur. Güvenli bağlanan bireylerin kaygılı bağlanan bireylere göre, daha fazla benlik saygısı ve yeterlilik duygusu sahibi oldukları bilinmektedir. Kaygılı bağlanan bireylerin ise olumsuz duygulara sahip olma sıklığı fazladır ve zihinsel temsillerinde daha çok olumsuz içerik vardır (Hazan ve Shaver, 1987). Kırılğan narsist kişilerin içe dönük olmaları, hassasiyetleri, büyüklenmeci inançları ve olumsuz eleştirilere tahammülsüzlükleri birleşince affetme konusunda diğerlerine göre daha çok güçlük çekeceklerini söylemek mümkündür. Çocuklukta istismara bağlı travma yaşayan kırılğan narsistik kişilerin hayatlarının daha sonraki dönemlerinde travmalara maruz kaldıklarında travma sonrası stres bozukluğu geliştirme ihtimali daha yüksek bulunmuştur (Bachar vd., 2015). Travmaya yatkınlık kırılğan narsist kişinin yaşadığı olumsuz durumun tehdit edici boyutunun ortadan kalkmasını zorlaştırdığından ve öfke, kaygı gibi olumsuz duygularını arttırdığından affetmesini zorlaştırabilir.

Öneriler

1. Araştırmanın Gaziantep Üniversitesi'nde lisans eğitimi alan 536 öğrenciyle kısıtlı olması genellenebilirlik için sınırlılık yarattığından

dolayı sonraki araştırmalarda daha geniş bir örneklem grubuyla çalışmak ve üniversite öğrencisi dışında geniş yaş aralığına sahip bir örneklem seçimi araştırma için faydalı olacaktır.

2. Bu araştırmada narsistik kişilik özellikleri eğilimi düşük bir grupla çalışılmıştır. Sonraki araştırmalarda yüksek eğilime sahip bir örneklem grubu seçmek ilişkinin anlamlılığını arttıracığı düşünöldüğünden örneklem seçiminde bu hususa dikkat edilebilir.
3. Affetme bu araştırmada genel olarak incelenmiştir, sonraki araştırmalarda farklı ilişki biçimlerinde ayrıca incelenebilir (Aile, arkadaş, romantik ilişki vb.).
4. NKE ölçeğinden elde edilen puanla ölçölen narsistik kişilik, bu araştırmada tek boyut (büyüklenmeci-narsist kişilik) olarak ele alınmıştır. Sonraki araştırmalarda affetmeyle olan ilişkisine bakılacaksa alt boyutlarıyla olan ilişkisine de bakılabilir.
5. Affetmenin ve narsistik kişilik özelliklerinin açıklamasında ele alınan değişkenler (empati, özseverlik vb.) bu araştırmaya dâhil edilmemiştir. Sonraki araştırmalarda bu değişkenler de araştırmaya dâhil edilebilir.
6. Güvenli bağlanma affetmenin pozitif yordayıcısı, kaygılı bağlanma ise affetmenin negatif yordayıcısı olarak bulunmuştur. Bağlanma biçimlerinin affetme üzerindeki etkisi göz önüne alındığında bu konuyla ilgili ebeveynlere sağlıklı anne-çocuk ilişkisine dair eğitim seminerleri verilerek önleyici çalışmalar yapılabilir.
7. Narsistik kişilik özellikleri eğilimi olan bireylere yönelik empati becerisi kazandırma ve kişiler arası iletişimi iyileştirici ve güçlendirici rehberlik çalışmaları yapılabilir.
8. Bağlanma biçimlerinin affetmeyle olan ilişkisi göz önüne alındığında bağlanma biçimlerinin affetme açısından incelenmesi de yakın ilişkilerin ve affetmenin açıklanmasında yararlı olabilir.
9. Affetme kavramı –kendini, başkasını ve durumu affetme-psikolojik danışma oturumlarına, grupla psikolojik danışma ve grup rehberliği süreçlerine dâhil edilebilir. Bu konuyla ilgili müdahaleler geliştirilebilir.

EXTENDED ABSTRACT

The Relationship Between Narcissistic Personality Traits and Forgiveness: Mediating Role of Attachment Style

*

Seda Sezer – Mehmet Murat

Şahinbey Guidance and Research Center, Gaziantep University

Almost all interpersonal communication problems in relations are associated with environmental factors, however, an essential part of them are due to personality traits (Alisinanoğlu and Köksal, 2000). Non-forgiveness can be regarded as a communication barrier. According to Enright and Fitzgibbons (2000), forgiveness mean that a person realizes feelings such as hatred, anger and revenge that he develops against an individual who is thought to have made a mistake, and willingly gives up these negative emotions and develops positive emotions instead of these negative emotions.

Attachment is defined as seeking and maintaining intimacy with another person and it is a phenomenon that plays a decisive role in people's interpersonal relationships, emotions, thoughts and behaviors and choices (Bowlby, 2012). Attachment is process from cradle to grave, not only during infancy and childhood. It was highlighted that the correlation with the caregiver has an important role in adulthood and it is effective throughout life (Bartholomew, 1990). Despite the need for people from birth to establish intimacy and a tendency to relationships, people with the presence of technology and changing conditions of life have become face to face with the dangers of selfishness and loneliness. As people change their roles in the social relationships they develop, people forgive less and end their relationships more easily.

Narcissism is a person's self-love, it is personal characteristics of a person deprived of empathy and treats people without importance and selfishly, and this person needs the feelings of others and support with praise (Akhtar and Thompson, 1982; Kernberg, 2012). Another definition of narcissism as an arrogance admiration greatness and greed (Twenge

and Campbell, 2010). Wink (1991) explained the dimensions of Narcissism with the concepts of 'overt/grandiose' and 'covert/hypersensitive'. Covert/ hypersensitive factor are related to the introversion, hostility, sensitivity to the unimportant, humility, extreme sensitivity to criticism, excessive sensitivity of criticism, excessive concern, shameful, permanent stress, person concerned about its inability to protect itself. On the other hand the overt/grandiose factor is associated with the openness, self-confidence and vision of the right, arrogance, manipulation, exploitation and aggression (Akhtar and Thompson, 1982; Wink, 1991).

The aim of this study is to investigate the correlation between narcissistic personality, hypersensitive narcissism and forgiveness; as well as the mediating role of attachment styles. In this direction, a research question has been developed: "Do attachment styles have a mediating role in the relationship between narcissistic personality, hypersensitive narcissism and forgiveness?". The participants of this research are 536 undergraduate students at Gaziantep University, currently continuing majoring in different departments. Personal Information Form, Heartland Forgiveness Scale, Narcissistic Personality Inventory, Hypersensitive Narcissism Scale and Adult Attachment Style Scale were used in the study. SPSS Macro Process v.3.3 program and Sobel test were used to look at the mediating effect of the attachment styles, descriptive statistics and Pearson Correlation Analysis were used on the data obtained in the study. According to the results of the analysis, a positive significant relationship was found between narcissistic personality and hypersensitive narcissism and attachment styles, a positive significant relationship between safe attachment and forgiveness, a negative relationship between anxious attachment style and forgiveness, a negative significant relationship between narcissistic personality and hypersensitive narcissism and forgiveness. Secure attachment and anxious attachment have been found to have a partial mediating role in the relationship between narcissistic personality and forgiveness. In the relationship between hypersensitive narcissism and forgiveness, secure attachment was not effective, while anxious attachment was found to have a partial mediator role.

As a result of the research, as the narcissistic personality traits increase, the general tendency of forgiveness decreases. McCullough (2000) stated that Narcissism is one of the personality traits in which for-

giveness is difficult. Narcissistic people are unable to establish strong and deep relationships and they lack of empathy and form their social environment on selfish relations. This may explain the narcissist's negative predictive strength in forgiveness.

As a result of the analysis, when individuals' hypersensitive narcissistic personality traits increase, their tendency to forgiveness decreases. Hypersensitive narcissists may have a low tendency to forgive because of their inward-looking structure and they cannot express their emotions verbally enough and, because of their coping skills are low.

It has been found that safe attachment style and anxious attachment style have a partial mediator role in the relationship between narcissistic personality and tendency to forgiveness. Individuals with a safe attachment style want to be close in their relationships and feel safely (Bowlby, 2014). When safe attachment cannot be established, the individual suffers in contacting others satisfiedly and cannot support himself sufficiently (Kobak and Sceery, 1988). As a result of the positive contact established by individuals who have a safe attachment style, a sense of trust begins to occur between the two parties. This sense of trust can make it easier for a person to forgive the other side. A safe attachment is a prevent factor in absence of mental illness in the life of a person (Taşdelen Kızgın, 2018). Adults who are securely connected as predictors of forgiveness perceive their selves as valuable and others as sensitive. When looking at individuals who suffer from a pattern of anxious attachment, these individuals have more negative experiences and trauma than those who have a safe attachment style (Durak Batıgün and Büyükşahin, 2008; Şenkal and Işıklı, 2015). These negative experiences and shocks can have a negative impact on people's tendency to forgiveness. Lack of confidence is predominant in the relationships of individuals with anxious attachment style. Lack of confidence can be the cause of negative assessments, and people may consider life and the environment unsafe. This thing can also bring anger and make forgiveness more difficult. As for the anxious attachment, it can play the role of unlike the safe attachment. Excessively negative assessments are related to individuals who have a anxious attachment style with narcissism (Besser ve Priel, 2009). Based on these results, the anxious attachment, which is considered as a mediating role, is a negative predictor of forgiveness, and safe attach-

ment is a positive predictor of forgiveness. Individuals with anxious attachment style are more likely to develop negative feelings and have a more negative content in their mental performance (Hazan and Shaver, 1987). We can say that when hypersensitive narcissistic people are introverted, their sensitivity, grandiose beliefs and intolerance to negative criticisms, they will have more difficulty in forgiveness than others. Safe attachment style was found to be a positive predictor of forgiveness and anxious attachment style was a negative predictor of forgiveness. If we look to the effect of attachment styles on forgiveness, preventive studies can be done by giving educational seminars on the proper relationship between mother and child to parents on this issue. Guidance studies can be done to provide empathy skills for individuals with narcissistic personality traits and to improve and strengthen interpersonal communication.

Kaynakça / References

- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E. ve Wall, S. N. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Erlbaum: Hillsdale, NJ.
- Akhtar, S. ve Thompson, J. A. (1982). Overview: narcissitic personality disorder. *American Journal of Psychiatry*, 139 (1), 12-20.
- Alisinanoğlu, F. ve Köksal, A. (2000). Gençlerin ben durumları (ego state) ve empatik becerilerin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 11-16.
- Atay, S. (2010). *Çalışan narsist: örgütler, liderler, yöneticiler ve astlar*. İstanbul: Namar Yayınları.
- Aydemir, M. ve Bayram, N. (2016). Yapısal eşitlik modellemesi ile yalnızlık, kendini affetme ve kendini sevmе değişkenleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 35(1), 81-88.
- Ayyıldız, E., ve Elkin, N. (2016). Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ile sürekli öfke ve öfke ifade tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 51-68.

- Bachar, E., Canetti, L., Hadar, H., Baruch, J., Dor, Y. ve Freedman, S. (2015). The role of narcissistic vulnerability in predicting adult posttraumatic symptoms from childhood sexual abuse. *Child Psychiatry & Human Development*, 46(5), 800-809.
- Bartholomew, K. (1990). Avoidance of intimacy: an attachment perspective. *Journal of Social and Personal Relationships*, 7, 147- 178.
- Bartholomew, K., ve Shaver, P. R. (1998). Methods of assessing adult attachment: Do they converge?. J. A. Simpson ve W. S. Rholes (Ed.), *Attachment Theory and Close Relationships* içinde (s. 25-45). New York: Guilford Press.
- Besser, A. ve Priel, B. (2009). Emotional responses to a romantic partner's imaginary rejection: the roles of attachment anxiety, covert narcissism, and self-evaluation. *Journal of Personality*, 77(1), 287-32.
- Bowlby, J. (2012). *Bağlanma*. (T.V. Soylu, Çev.). İstanbul: Pinhan Yayıncılık. (Orijinal çalışma basım tarihi 1969).
- Bowlby, J. (2014). *Ayrılma*. (M. Günay, Çev.). İstanbul: Pinhan Yayıncılık. (Orijinal çalışma basım tarihi 1973).
- Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental psychology*, 28(5), 759-775.
- Bugay, A. (2010). *Kendini affetmeyi yordayan sosyobilişsel, duygusal ve davranışsal faktörlerin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dickinson, K. ve Pincus, A. (2003). Interpersonal analysis of grandiose and vulnerable narcissism. *Journal of Personality Disorders*, 17(3), 188-207.
- Durak Batıgün, A. ve Büyüksahin, A. (2008). Aleksitimi: psikolojik belirtiler ve bağlanma stilleri. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 11(3), 105-114.
- Eaton, J., Ward Struthers, C., ve Santelli, A. G. (2006). Dispositional and state forgiveness: The role of self-esteem, need for structure, and narcissism. *Personality and Individual Differences*, 41(2), 371-380.
- Enright, R. D. (1996). Counseling within the forgiveness triad: On forgiving, receiving forgiveness, and self-forgiveness. *Counseling and Values*, 40(2), 107-126.
- Enright, R. D. ve Fitzgibbons, R. P. (2000). *Helping clients forgive: An empirical guide for resolving anger and restoring hope*. Washington, DC, US: American Psychological Association.
- Fatfouta, R., Gerlach T.M., Schröder-Abé, M. ve Merkl, A. (2015). Narcissism and lack of interpersonal forgiveness: the mediating role of state an-

- ger, state rumination, and state empathy. *Journal of Research in Personality*, 75, 36-40.
- Gürbüz, S. (2019). *Sosyal bilimlerde aracı, düzenleyici ve durumsal etki analizleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Hall, J. H. ve Fincham, F. D. (2005). Self-forgiveness: the stepchild of forgiveness research. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 24(5), 621-637.
- Hayes, A. (2013). *Introduction to Mediation, Moderation and Conditional Process Analysis a Regression-Based Approach*. New York, Guilford Press.
- Hazan, C. ve Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511-524.
- Kardaş, S. (2017). *Sanal kimlik ve spiritüel iyi oluşun üniversite öğrencilerinin narsistik eğilimlerini yordayıcılığı*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kernberg, O. (2012). *Smür durumlar ve patolojik narsisizm*. (M. Atakay, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Kobak, R. R. ve Sceery, A. (1988). Attachment in late adolescence: working models, affect regulation, and representations of self and others. *Child development*, 59, 135-146.
- Krizan, Z. ve Johar O. (2012). Envy divides the two faces of narcissism. *Journal of Personality*. 80(5), 1415-1451.
- Lawler-Row, K. A., Younger, J. W., Piferi, R. L. & Jones, W. H. (2006). The role of adult attachment style in forgiveness following an interpersonal offense. *Journal of Counseling & Development*, 84(4), 493-502.
- Macaskill, A. (2012). Differentiating dispositional self-forgiveness from other forgiveness: Associations with mental health and life satisfaction. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 31(1), 28-50.
- Masterson, J. F. (2006). *Narsistik ve borderline kişilik bozuklukları*. (B. Açıl, Çev.). İstanbul: Litera Yayıncılık.
- McCullough, M. E. (2000). Forgiveness as human strength: theory, measurement, and links to well-being. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 19(1), 43- 55.
- Morf, C. ve Rhodewalt, F. (2001). Unraveling the paradoxes of narcissism: a dynamic self-regulatory processing model. *Psychological Inquiry*, 12(4), 177-196.
- Özteke Kozan, H. İ., Kesici, Ş. ve Baloğlu, M. (2017). Affedicilik ve duyguları yönetme becerisi arasındaki çoklu ilişkinin incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 15(34), 193-215.

- Preacher, K. J. ve Hayes, A. F. (2008). Asymptotic and resampling strategies for assessing and comparing indirect effects in multiple mediator models. *Behavior Research Methods*, 40(3), 879–891.
- Ra, Y. S., Cha, S. Y., Hyun, M. & Bae, S. M. (2013). The mediating effects of attribution styles on the relationship between overt-covert narcissism and forgiveness. *Social Behavior and Personality*, 41(6), 881-892.
- Rose, P. (2002). The happy and unhappy faces of narcissism. *Personality and Individual Differences*, 33(1), 379-391.
- Sarı, E. (2014). Affetmenin kendini gerçekleştirme üzerindeki etkileri. *İlköğretim Online*, 13(4), 1493-1501.
- Şenkal, İ. ve Işıklı, S. (2015). Çocukluk çağı travmalarının ve bağlanma biçiminin depresyon belirtileri ile ilişkisi: aleksitiminin aracılığı. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 26(4), 261-67.
- Taşdelen Kızgın, S. (2018). *Evlilik sorunu yaşayan ve yaşamayan çiftlerde bağlanma stilleri ve çift uyumu arasındaki ilişki*. Tıpta uzmanlık tezi, T.C. Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Ankara Dışkapı Yıldırım Beyazıt Eğitim ve Araştırma Hastanesi.
- Thompson, L. Y., Snyder, C. R., Hoffman, L., Michael, S. T., Rasmussen, H. N., Billings, L. S. ve Roberts, D. E. (2005). Dispositional forgiveness of self, others and situations. *Journal of Personality*, 73(2), 313-360.
- Tirtashi, E. N., Shafiabady, A., Mohammadi, M. ve Kazemi, N. (2013). A study of attachment styles and forgiveness in divorce-seeking women. *Global Journal of Psychology Research*, 1(2), 15-22.
- Twenge, J. M. ve Campbell, W.K. (2010). *Asrın vebası: Narsisizm illeti* (Ö. Korkmaz, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 2009).
- Wink, P. (1991). Two faces of narcissism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(4), 590-597.
- Yaşar, K. (2015). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri ile psikolojik sağlık ve affetme düzeyleri arasındaki ilişki*. Yüksek lisanstezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldırım, A. (2009). *Bağlanma stilleri ile bağışlama arasındaki ilişkide sorumluluk yüklemelerinin aracı rolü*. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Sezer, S. ve Murat, M. (2020). Narsistik kişilik özellikleri ile affedicilik arasındaki ilişki: bağlanma stillerinin aracı rolü. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(22), 1320-1345. DOI: 10.26466/opus.634922